

Περίληψη 4 της έρευνας TransSOL: Δεδομένα και ανάλυση για την αλληλεγγύη στην Ευρώπη

Συλλογικές μορφές αλληλεγγύης σε περιόδους κρίσης (WP4)

Εισαγωγή

Αυτό το πακέτο εργασίας εξετάζει συστηματικά οργανωμένες μορφές ευρωπαϊκής αλληλεγγύης, εστιάζοντας σε τρεις βασικούς θεματικούς τομείς: μετανάστευση/άσυλο, ανεργία και αναπηρία. Στόχος είναι η συγκέντρωση στοιχείων που σχετίζονται με την οργάνωση των ομάδων της κοινωνίας των πολιτών σε οκτώ χώρες, έτσι ώστε να δημιουργηθεί μια βάση δεδομένων για την κατανόηση των συνθηκών αλλά και των βασικών περιορισμών, των δομών και της δυναμικής των οργανωμένων μορφών διεθνικής ευρωπαϊκής αλληλεγγύης.

Η αλληλεγγύη προσλαμβάνεται ως ένα στοιχείο που συνδέει την κοινωνία, ενώ γίνεται πρωτίστως αντιληπτή ως μια ηθική αξία που δεσμεύει τους ανθρώπους στην παροχή αμοιβαίας υποστήριξης. Όσα συμβαίνουν στο πλαίσιο της κοινωνίας των πολιτών θεωρούνται σημαντικά για την ακριβή καταγραφή της ευρωπαϊκής αλληλεγγύης εξαιτίας της εθελοντικής φύσης της δεύτερης: η αλληλεγγύη υποδηλώνει την πρωτοβουλία των ανθρώπων να οργανωθούν μόνοι τους κινητοποιούμενοι από ένα εγγενές ενδιαφέρον για την ευημερία αλλήλων, χωρίς να χρειάζονται την προστασία των αρχών και χωρίς να εκκινούν από ωφελμιστικά ή οικονομικά συμφέροντα. Οι οργανώσεις της κοινωνίας των πολιτών στηρίζουν τις δράσεις αλληλεγγύης μέσα από δύο λειτουργίες: 1) το έργο στο πολιτικό επίπεδο, όπως η προάσπιση αλλά και η συνεισφορά στη χάραξη πολιτικής, και 2) την παροχή υπηρεσιών σε διάφορες πτυχές του δημόσιου τομέα, οι οποίες έχουν σχέση με το κράτος πρόνοιας. Μέσα από τη

χάραξη πολιτικής και τις προσανατολισμένες στις υπηρεσίες δράσεις, οι οργανώσεις της κοινωνίας των πολιτών θα μπορούσαν να θεωρηθούν πολιτικοί φορείς πράξεων αλληλεγγύης. Αυτό όμως που ήταν δύσκολο να τεκμηριωθεί έως τώρα είναι η παρέμβασή τους σε διεθνικό ή διευρωπαϊκό επίπεδο.

Η ομάδα του προγράμματος TransSOL διερευνά τη δράση των οργανώσεων της κοινωνίας των πολιτών στα όρια των εθνικών και υπερεθνικών συνόρων, ώστε να διαπιστώσει τον βαθμό συμμετοχής στο διεθνικό επίπεδο, αλλά και τις διαφορετικές μορφές αυτής της συμμετοχής. Σύμφωνα με την έρευνα τα στοιχεία που αποδεικνύουν την παρουσία διεθνικής αλληλεγγύης παραμένουν περιορισμένα, εν μέρει λόγω της γνήσιας πολιτικής φύσης της αλληλεγγύης: οι οργανώσεις της κοινωνίας των πολιτών δρουν περισσότερο σε εθνικό και σε τοπικό απ' ότι σε διεθνικό επίπεδο, επειδή οι ομάδες δράσης τους –ως προς την πρόσβαση στους φορείς χάραξης πολιτικής, τους μηχανισμούς χρηματοδότησης και τους δυνητικούς δικαιούχους τους– έχουν εθνικό και τοπικό προσανατολισμό. Επομένως, εάν το ζητούμενο είναι η προώθηση της διεθνικής ευρωπαϊκής αλληλεγγύης, η δημόσια πολιτική οφείλει να στοχεύσει σ' αυτούς τους τομείς.

Στοιχεία και ανάλυση

Δραστηριότητες προσανατολισμένες στις υπηρεσίες

Η κεντρική λειτουργία των οργανώσεων της κοινωνίας των πολιτών στρέφεται γύρω από

τις υπηρεσίες: αυτές οι οργανώσεις βοηθούν τους ανθρώπους να αποκτήσουν πρόσβαση σε οφέλη και παροχές. Επιχειρώντας να μελετήσουμε την αλληλεγγύη ως προς τη διευκόλυνση της πρόσβασης σε παροχές, βασιστήκαμε στον τύπο των υπηρεσιών που παρέχουν οι οργανώσεις της κοινωνίας των πολιτών, στη συχνότητά τους και στον αριθμό των δικαιούχων αυτών των υπηρεσιών. Τα δύο τρίτα των οργανώσεων παρέχουν βοήθεια για την πρόσβαση στο κράτος πρόνοιας σε τακτική βάση, ενώ ένα 10% το κάνει περιστασιακά (Πίνακας 1). Αυτή η υπηρεσία δεν αφορά μόνο χώρες με λιγότερο αναπτυγμένα συστήματα πρόνοιας, όπως η Ιταλία και η Ελλάδα (όπου, αντίστοιχα, το 90% και το 67% των οργανώσεων της κοινωνίας των πολιτών που συμμετείχαν στην έρευνα παρέχουν βοήθεια για την πρόσβαση στο κράτος πρόνοιας), αλλά και χώρες με αναπτυγμένα συστήματα πρόνοιας, όπως η Δανία (το 73% των οργανώσεων παρέχει υποστήριξη για την πρόσβαση στις υπηρεσίες πρόνοιας). Αυτά τα στοιχεία ενισχύουν την κατανόησή μας για τη συνεισφορά της κοινωνίας των πολιτών στο επίπεδο του κράτους πρόνοιας, αποκαλύπτοντας τον τρόπο με τον οποίο οι οργανώσεις παρέχουν υποστήριξη σε είδος, όπως σίτιση, ρουχισμό και στέγαση, είδη που συνήθως καλύπτονται μέσω δημόσιων προγραμμάτων καταπολέμησης της φτώχειας. Ο Πίνακας 2 δείχνει ότι περίπου μία στις τέσσερις οργανώσεις παρέχει τακτικά τέτοιες υπηρεσίες σε είδος και ότι περισσότερες από μία στις δέκα το κάνει περιστασιακά. Η παροχή υπηρεσιών σε είδος επικρατεί σε χώρες όπως η Ελλάδα, όπου η κατάσταση είναι δύσκολη, ενώ δεν είναι αμελητέα σε πλούσιες και με αναπτυγμένο σύστημα πρόνοιας χώρες, όπως η Δανία, η Γαλλία και η Ιταλία, όπου το ένα τρίτο των οργανώσεων της κοινωνίας των πολιτών παρέχει αυτές τις υπηρεσίες είτε τακτικά είτε περιστασιακά. Ο Πίνακας 3 δίνει μια εκτίμηση του αριθμού των δικαιούχων των υπηρεσιών κράτους πρόνοιας, μέσω των οργανώσεων που συμμετείχαν στην έρευνα: το 40% του δείγματός μας, προσφέρει υπηρεσίες σε ετήσια βάση σε έναν μεγάλο

αριθμό δικαιούχων (σε περισσότερους από 1000), ενώ ορισμένες από αυτές τις οργανώσεις βοηθούν ένα πολύ μεγαλύτερο κομμάτι του πληθυσμού που έχει ανάγκη.

Η έρευνά μας επιβεβαιώνει (Πίνακας 1, 2 και 3) τη συνεισφορά της κοινωνίας των πολιτών στη συνέχιση της λειτουργίας του κράτους πρόνοιας και παρέχει σαφείς αποδείξεις αυτού που ορισμένοι κοινωνικοί επιστήμονες αναφέρουν ως «συνδυασμό προνοιακών πολιτικών», μια έννοια που χρησιμοποιείται για να περιγράψει τα σύγχρονα ευρωπαϊκά συστήματα πρόνοιας στα οποία ένας συνδυασμός δημόσιων και ιδιωτικών φορέων παρέχει ένα φάσμα υπηρεσιών εντός ενός νομικού πλαισίου με έντονες διαφοροποιήσεις. Σε αυτήν τη βάση, είμαστε σε θέση να συμπεράνουμε ότι οι προσανατολισμένες στις υπηρεσίες δράσεις πραγματοποιούνται κυρίως σε τοπικό και σε εθνικό επίπεδο. Αυτή η τάση ορθώνει ένα σημαντικό εμπόδιο στη διεθνή αλληλεγγύη, καθώς οι υπηρεσίες που παρέχονται από τις οργανώσεις της κοινωνίας των πολιτών επικεντρώνονται σε εθνικό και όχι σε διεθνικό επίπεδο.

Τοπική, εθνική και διεθνική οργάνωση

Όπως δείχνει ο Πίνακας 4, μόνο οι μισές οργανώσεις της κοινωνίας των πολιτών είναι ενεργές σε διεθνικό επίπεδο (συγκεκριμένα το 53,9% σε επίπεδο ΕΕ και το 48,6% σε διεθνικό επίπεδο). Για τις οργανώσεις αυτές, συμπεριλαμβανομένων και εκείνων που αποτελούν μέρος διεθνικών δικτύων και εκστρατειών, το εθνικό επίπεδο παραμένει το επικρατέστερο γεωπολιτικό χωρικό πεδίο δράσης. Το εθνικό επίπεδο δράσης είναι μακράν η πιο δημοφιλής επιλογή των οργανώσεων της κοινωνίας των πολιτών που συμμετείχαν στην έρευνα, με ένα ποσοστό κοντά στο 80% αυτών να επιβεβαιώνει τη λειτουργία σε αυτό το επίπεδο. Επιπλέον, περισσότερες από τις μισές οργανώσεις δραστηριοποιούνται και σε υπο-εθνικό επίπεδο (τοπικό και περιφερειακό), ενισχύοντας πε-

ραιτέρω τη σημασία της δράσης στο εθνικό επίπεδο.

Το επίπεδο της διεθνικής συμμετοχής παρουσιάζει μικρές διαφοροποιήσεις όταν εξετάζουμε τις διαφορές μεταξύ των χωρών: Οι δανικές και πολωνικές οργανώσεις της κοινωνίας των πολιτών ηγούνται των ευρωπαϊκών και διεθνικών δράσεων, ενώ οι ελληνικές, γερμανικές, βρετανικές και ελβετικές οργανώσεις τείνουν να συμμετέχουν λιγότερο σε δράσεις εκτός των συνόρων της χώρας τους. Οι γαλλικές και οι ιταλικές οργανώσεις φαίνεται να διατηρούν μια ενδιάμεση στάση. Ο διεθνικός ακτιβισμός των δανικών οργανώσεων της κοινωνίας των πολιτών εξηγείται, τουλάχιστον εν μέρει, από τη σύνδεση και τη δράση αυτών των οργανώσεων με σκανδιναβικά δίκτυα και όχι με δίκτυα που εδρεύουν στην ΕΕ. Από την άλλη, ενώ ο υψηλός βαθμός του πολωνικού διεθνικού (ιδιαίτερα σε επίπεδο ΕΕ) ακτιβισμού αντανακλά τη δέσμευση της χώρας απέναντι στην ΕΕ ως προς την πρόσβαση σε χρηματοδότηση περιφερειακής ανάπτυξης, δείχνει επίσης τις δυσκολίες που αντιμετωπίζουν οι πολωνικές οργανώσεις στη συναναστροφή τους με εθνικές κυβερνήσεις που προσεγγίζουν τα θέματα της μετανάστευσης/ασύλου, της αναπηρίας και της ανεργίας υπό ένα συντηρητικό πολιτικό πρίσμα. Η τάση της κοινωνίας των πολιτών να δρα σε εθνικό επίπεδο είναι επίσης εμφανής εάν εξετάσουμε την κατανομή των δράσεων των οργανώσεων σε εθνικό και διεθνικό γεωπολιτικό επίπεδο (Πίνακας 5). Ανεξάρτητα από τις συγκεκριμένες δράσεις που αναπτύσσει μια οργάνωση, εάν κινητοποιεί τα μέλη της μέσω άμεσων δράσεων ή εάν συμμετέχει σε διαδικασίες χάραξης πολιτικής, το εθνικό επίπεδο, σε μεγάλο βαθμό, επισκιάζει το διεθνικό.

Ακόμη ένα ενδιαφέρον εύρημα είναι ότι μόνο λίγες οργανώσεις στρέφονται για χρηματοδότηση στο διεθνικό και το ευρωπαϊκό επίπεδο: μόνο μία στις πέντε οργανώσεις δηλώνει ότι έχει προβεί σε δράσεις συγκέντρωσης χρημάτων στο διεθνικό επίπεδο, ενώ τα δύο τρίτα

δηλώνουν ότι το έχουν πράξει σε εθνικό επίπεδο. Οι οργανώσεις που απαιτούν διαρκή χρηματοδότηση είναι πιθανό να στρέψουν τις προσπάθειες και τους πόρους τους στο επίπεδο εκείνο στο οποίο η χρηματοδότηση θα είναι πιο αποδοτική και από όπου οι ροές είναι άμεσα διαθέσιμες. Μπορούμε επομένως να υποθέσουμε ότι οι οργανώσεις που έλαβαν μέρος στην έρευνά μας δρουν περισσότερο στο εθνικό επίπεδο, από ότι στο διεθνικό, επειδή οι ομάδες με τις οποίες έρχονται σε επαφή και τις οποίες επηρεάζουν έχουν σαφή εθνικό και όχι διεθνικό προσανατολισμό, υπό πολλές έννοιες (χρηματοδότησης, πολιτικής και δικαιούχων).

Αναφορικά με τις πηγές χρηματοδότησης των οργανώσεων της κοινωνίας των πολιτών (Πίνακας 6), οι επιχορηγήσεις από εθνικές κυβερνήσεις είναι τουλάχιστον δύο φορές πιο σημαντικές από τις ευρωπαϊκές. Υπάρχουν ασφαλώς διαφορές μεταξύ των χωρών: Οι οργανώσεις στη Γαλλία και την Πολωνία επιδεικνύουν μεγαλύτερο ενδιαφέρον, ή μεγαλύτερη εξάρτηση, για επιχορηγήσεις από την ΕΕ σε σχέση με τις οργανώσεις στις άλλες χώρες. Για τις πολωνικές οργανώσεις, η ευρωπαϊκή χρηματοδότηση είναι ισοδύναμη με τη χρηματοδότηση από την εθνική κυβέρνηση: εξαιτίας της έντονης πολιτικής πόλωσης που ενθαρρύνει η κεντροδεξιά κυβέρνηση, πολλές οργανώσεις της κοινωνίας των πολιτών που αντιτίθενται στις κυβερνητικές πολιτικές στρέφονται για χρηματοδότηση στην ΕΕ προκειμένου να επιβιώσουν. Στην Ελλάδα, η χρηματοδότηση από την ΕΕ υπερβαίνει κατά πολύ τη χρηματοδότηση από την εθνική κυβέρνηση και αυτό αποτελεί συνέπεια της περιορισμένης δυνατότητας του ελληνικού κράτους να στηρίξει την κοινωνία των πολιτών εξαιτίας της κρίσιμης κατάστασης των δημόσιων οικονομικών του. Για τις υπόλοιπες χώρες, οι εθνικές κυβερνήσεις εξακολουθούν να αποτελούν σημαντική πηγή οικονομικών πόρων.

Ένας ακόμη δείκτης που μελετήσαμε σχετίζεται με το κατά πόσον οι οργανώσεις της

κοινωνίας των πολιτών λαμβάνουν μέρος σε διαβουλεύσεις χάραξης πολιτικής σε ολόκληρη την ΕΕ, σε εθνικό και σε υπο-εθνικό επίπεδο (Πίνακας 7). Σε συμφωνία και με τα άλλα ευρήματα, το εθνικό και το υπο-εθνικό επίπεδο αποτελούν κυριότερα πεδία ενεργούς πολιτικής συμμετοχής σε σύγκριση με το ευρωπαϊκό. Αν, ωστόσο, συγκρίνουμε την κατάσταση μεταξύ των χωρών, μπορούμε να διακρίνουμε και πάλι ενδιαφέρουσες διαφορές. Πρώτον, οι οργανώσεις της κοινωνίας των πολιτών στην Πολωνία είναι ιδιαίτερα ενεργές στη διαβούλευση στο επίπεδο των πολιτικών της ΕΕ, καθώς το 63% αυτών που συμμετείχαν στις συνεντεύξεις υποστηρίζει ότι ζητείται συστηματικά η γνώμη του σε ζητήματα πολιτικής από φορείς της ΕΕ. Δεύτερον, οι οργανώσεις της κοινωνίας των πολιτών στη Δανία φαίνεται να είναι πιο ενεργές στο διεθνικό επίπεδο από τις γερμανικές. Η ΕΕ συμβουλεύεται τις μισές από τις γερμανικές και τις ιταλικές οργανώσεις της κοινωνίας των πολιτών για τη χάραξη της πολιτικής της, ενώ το αντίστοιχο ποσοστό στη Δανία είναι μικρότερο του 20%. Αυτό συμβαίνει παρά το γεγονός ότι το 87% των δανικών οργανώσεων της κοινωνίας των πολιτών ήταν ενεργές σε επίπεδο ΕΕ (Πίνακας 4).

Μια παραδοχή που αναδύεται από την έρευνά μας είναι το γεγονός ότι η αλληλεγγύη αποτελεί ένα γνήσια πολιτικό εγχείρημα, καθώς οι οργανώσεις της κοινωνίας των πολιτών συμμετέχουν σε υπερασπιστικές δράσεις υπέρ των ευπαθών ομάδων. Έτσι εξηγείται γιατί οι οργανώσεις αυτές δρουν κυρίως στα επίπεδα όπου θεωρούν ότι οι πολιτικοί φορείς είναι ευκολότερα προσβάσιμοι: δηλαδή στο εθνικό επίπεδο.

Τα κίνητρα που παρακινούν τους ανθρώπους να συμμετέχουν σε οργανώσεις της κοινωνίας των πολιτών μας βοηθούν να κατανοήσουμε καλύτερα τη θεμελιώδη πολιτική φύση της αλληλεγγύης. Ο Πίνακας 8 παρέχει αποδείξεις σχετικά με τη βαθιά πολιτική φύση της αλληλεγγύης όπως αυτή εκφράζεται στην

κοινωνία των πολιτών. Το ερώτημα της έρευνας είναι το εξής: «Γιατί συμμετέχουν οι άνθρωποι στην οργάνωσή σας;» Αν και ο σημαντικότερος λόγος σε όλες τις χώρες είναι η ανθρωπιστική προθυμία να βοηθούν αλλήλους (63%), ο δεύτερος πιο σχετικός λόγος είναι η ανταλλαγή πολιτικών ιδεών και αξιών (55%), ενώ περισσότερο από το ένα τρίτο των συμμετεχόντων (36%) επέλεξε μια σαφώς πολιτική απάντηση: «για πολιτική υποστήριξη». Αυτές οι ξεκάθαρα πολιτικές απαντήσεις παρατηρούνται σε όλες τις χώρες πλην της Ελλάδας, όπου ανάλογες απαντήσεις επέλεξε λιγότερο από το ένα τρίτο των συμμετεχόντων. Η ερμηνεία μπορεί να σχετίζεται με την ανάγκη στην Ελλάδα οι οργανώσεις να παρέχουν βοήθεια και στήριξη τόσο σε έναν πληθυσμό σε ένδεια που υποφέρει από την εθνική οικονομική κρίση, όσο και στις μαζικές εισροές προσφύγων από τη Συρία. Ενώ η αλληλεγγύη, όπως εκφράζεται από τις οργανώσεις της κοινωνίας των πολιτών, είναι εκ βάθρων πολιτική, ενεργοποιείται κυρίως σε εθνικό επίπεδο.

Διεθνικές εκστρατείες και εκδηλώσεις

Ακόμη περισσότερα στοιχεία για τη διεθνική αλληλεγγύη συνάγονται από την εξέταση ορισμένων εκστρατειών και εκδηλώσεων των οργανώσεων της κοινωνίας των πολιτών, των οποίων τα προγράμματα είναι εκ φύσεως διεθνικά, καθώς οργανώνονται γύρω από ζητήματα ανθρωπίνων δικαιωμάτων που έχουν σχέση με τους προαναφερθέντες τομείς αλληλεγγύης. Η πραγματικά διεθνική συνεργασία έχει να αντιμετωπίσει διάφορες προκλήσεις.

1) Μετανάστευση/άσυλο: η εκστρατεία αποποινικοποίησης της αλληλεγγύης. Αυτή η εκστρατεία στοχεύει κυρίως σε υπηρεσίες και φορείς της ΕΕ (ιδιαίτερα στην Ευρωπαϊκή Επιτροπή) ενώ βασικό της στόχο αποτελεί η αποποινικοποίηση του ανθρωπιστικού έργου. Η εκστρατεία ενώνει μια ομάδα πολύ διαφορετικών οργανώσεων, μεταξύ των οποίων ΜΚΟ που διεκδικούν μια «πιο κοινωνική

Ευρώπη», αντιρατσιστικές πλατφόρμες, θρησκευτικές ομάδες, δίκτυα που εστιάζουν στο πρόβλημα των αστέγων, μια ΜΚΟ η οποία έχει αφιερωθεί στη διάσωση μεταναστών από τη θάλασσα και ένα δίκτυο ΜΚΟ που στηρίζει «ευπαθείς ομάδες». Μέσα από τη διαδικασία των συνεντεύξεων, οι ερευνητές του TransSOL ανακάλυψαν ότι η επικοινωνία και η έλλειψη χρόνου αποτελούν δύο από τις κυριότερες προκλήσεις που πρέπει να ξεπεραστούν ώστε να επιτευχθεί η διεθνική συνεργασία. Το δεύτερο σημαντικότερο πρόβλημα ήταν η εξεύρεση ενός πλαισίου στη βάση του οποίου θα εκτυλισσόταν ο διάλογος για τη μετανάστευση, ζήτημα που άγγιξε όλες τις ευρωπαϊκές χώρες. Με άλλα λόγια, οι απαντήσεις ανέδειξαν μια έμμεση αναγνώριση των διαφορετικών εμπειριών και πολιτικών κάθε χώρας αναφορικά με τη μετανάστευση, αλλά και τη σημασία που έχουν τα εθνικά πλαίσια για την κινητοποίηση της κοινής γνώμης.

2) Ανεργία: η Διεθνική Κοινωνική Απεργία. Η περίπτωση της πλατφόρμας της Διεθνικής Κοινωνικής Απεργίας είναι αντιπροσωπευτική μιας προσέγγισης από τη βάση στο ζήτημα της αλληλεγγύης, καθώς αποτελείται από μικρούς συλλόγους εντός χαλαρών δικτύων συνεργασιών. Η συνέλευση της πλατφόρμας διεξήχθη στο Λονδίνο τον Φεβρουάριο του 2017 και αποτελεί μια αντιπροσωπευτική μελέτη περίπτωσης του διεθνικού ακτιβισμού στην πράξη. Οι οργανώσεις που πήραν μέρος αντιπροσώπευαν ένα ευρύ φάσμα μικρών ομάδων που δραστηριοποιούνται στον τομέα της ανεργίας, στον κοινό χώρο μεταξύ των αγορών εργασίας, της μετανάστευσης και της επισφαλούς απασχόλησης, εστιάζοντας παράλληλα στις διάφορες προκλήσεις που αντιμετωπίζουν οι εργαζόμενοι σε όλη την Ευρώπη. Η συνέλευση προσέφερε ευκαιρίες στις οργανώσεις να δημιουργήσουν και να διατηρήσουν δίκτυα συνεργασίας, να ανταλλάξουν πληροφορίες, να ενισχύσουν την ευαισθητοποίηση και να αξιοποιήσουν κάθε ευκαιρία για κοινωνική αλλαγή. Τα ευρήματα της έρευνας του TransSOL δείχνουν ότι οι

συμμετέχοντες αντιμετωπίζουν δυσκολίες στο επίπεδο του διεθνικού ακτιβισμού, καθώς οι πόροι που προσφέρονται σε όλες τις οργανώσεις είναι ανεπαρκείς και μόνο λίγες οργανώσεις διαθέτουν τους απαραίτητους πόρους για να συμμετέχουν ενεργά σε τέτοιες εκδηλώσεις.

3) Αναπηρία: η Ευρωπαϊκή Ημέρα Ατόμων με Αναπηρία. Η Ευρωπαϊκή Ημέρα Ατόμων με Αναπηρία διεξήχθη στις Βρυξέλλες τον Νοέμβριο του 2016 και αποτελεί μια αντιπροσωπευτική μελέτη περίπτωσης του διεθνικού ακτιβισμού στην πράξη. Οι οργανώσεις που πήραν μέρος αντιπροσωπεύουν ένα ευρύ φάσμα στο πεδίο της αναπηρίας, καθώς και τις ποικίλες προκλήσεις που αντιμετωπίζουν τα άτομα με ειδικές ανάγκες σε όλη την Ευρώπη. Οι συνεντεύξεις αποκαλύπτουν ότι μία βασική πρόκληση που πρέπει να αντιμετωπιστεί είναι ο βαθμός ενδιαφέροντος και οικειότητας με τα ζητήματα και τα γεγονότα στο ευρωπαϊκό επίπεδο: πολλές φορές υπάρχει η εντύπωση ότι τα ζητήματα είναι τοπικού ενδιαφέροντος και οι στόχοι των πολιτικών φαίνεται να απέχουν παρασάγγας από την επίλυσή τους.

Προτάσεις για πολιτικές

Έως τώρα παρείχαμε στοιχεία για την ύπαρξη διάφορων δραστηριοτήτων στις οποίες συμμετέχουν οι οργανώσεις της κοινωνίας των πολιτών και προσεγγίσαμε την έννοια της αλληλεγγύης τόσο ως μια πράξη μέσω της οποίας εκπληρώνονται ανάγκες των ανθρώπων, όσο και ως μια πράξη πολιτικής έκφρασης. Με βάση αυτήν τη συστηματική έρευνα και εξέταση των δεδομένων, προτείνονται τα παρακάτω στο επίπεδο της δημόσιας πολιτικής.

Η δύναμη των οργανώσεων της κοινωνίας των πολιτών που δραστηριοποιούνται σε διεθνικό επίπεδο έγκειται στην ικανότητά τους να προάγουν την αλληλεγγύη στο διεθνικό επίπεδο, ενώ οι οργανώσεις που εστιάζουν στο εθνικό επίπεδο καλλιεργούν

την αμοιβαία υποστήριξη μόνο σε εθνικό πλαίσιο. Η προώθηση της διεθνικής δραστηριότητας μέσα από την κοινωνία των πολιτών ισοδυναμεί με την αξιοποίηση της δύναμης και την περαιτέρω βελτίωση του ήδη υπάρχοντος ακτιβισμού της βάσης. Αυτό σημαίνει ότι το έργο που πρέπει να επιτευχθεί είναι η εξεύρεση ενός μέσου ώστε να υπάρχει συνεργασία με αποκεντρωτικές πρακτικές που να εστιάζουν στα κράτη, εξετάζοντας ταυτόχρονα νέες δυνατότητες για την Ευρώπη. Αυτό, στην περίοδο της κρίσης, είναι κεντρικής σημασίας.

Οι οργανώσεις της κοινωνίας των πολιτών δρουν περισσότερο σε εθνικό επίπεδο από ότι σε διεθνικό, επειδή το ακροατήριό τους και τα συμφέροντά τους, υπό πολλές έννοιες, έχουν εθνικό προσανατολισμό. Αυτή η τάση αφενός γίνεται αντιληπτή μέσω της συνομιλίας με τους συνεντευξιαζόμενους και αφετέρου επιβεβαιώνεται εμπειρικά, εάν εξετάσουμε τον προϋπολογισμό και τις υφιστάμενες πολιτικές δομές. Οι περιορισμοί στη διεθνική αλληλεγγύη μπορούν επομένως να συσχετίζονται με τη χάραξη πολιτικής, τους μηχανισμούς χρηματοδότησης και τους προτεινόμενους δικαιούχους. Η δημόσια πολιτική που επιδιώκει να προάγει τη διεθνική ευρωπαϊκή αλληλεγγύη οφείλει επομένως να θέσει ως στόχο της αυτά τα σημεία. Τα κράτη και οι οργανώσεις της κοινωνίας των πολιτών, οφείλουν αμφότεροι να εξασφαλίσουν ότι η αποκεντρωμένη δομή των πρωτοβουλιών αλληλεγγύης είναι περιεκτική και καταφέρνει να φτάσει σε όλους στην Ευρώπη. Για να επιτευχθεί αυτό, το οποίο έχει ιδιαίτερη σημασία για τη λειτουργία των οργανώσεων που σχετίζεται με την παροχή υπηρεσιών, είναι απαραίτητο να υπάρξουν μέτρα παρακολούθησης, συντονισμού και στήριξης. Ως προς την πολιτική προάσπισης της αλληλεγγύης, είναι απαραίτητο να υπάρξει μεγαλύτερη διεθνική συνεργασία και συντονισμός, ώστε οι ευάλωτες ομάδες να αποκτήσουν φωνή παντού και στον ίδιο βαθμό, όχι μόνο σε κάθε χώρα, αλλά και στο επίπεδο της ΕΕ. Εν προκειμένω, η δημόσια

πολιτική θα πρέπει να προσανατολιστεί στη διασφάλιση της συνεργασίας και του συντονισμού των οργανώσεων της κοινωνίας των πολιτών μεταξύ των χωρών.

Εάν περισσότερη διεθνική συνεργασία είναι επιθυμητή και αναγκαία, οι οργανώσεις της κοινωνίας των πολιτών έχουν επίσης την ευκαιρία να δράσουν: προς το παρόν, εστιάζουν υπερβολικά στο πεδίο των δραστηριοτήτων τους που είναι περιορισμένο, δένονται ή εξαρτώνται υπερβολικά από κρατικούς θεσμούς και δεν προσπαθούν αρκετά να ξεπεράσουν τις προκλήσεις της διεθνικής συνεργασίας.

Στο επίπεδο χάραξης πολιτικής και ενεργούς συμμετοχής, οι Πίνακες 4 και 5 δείχνουν πως δεν υπάρχει άμεση αντιστοιχία μεταξύ των οργανώσεων της κοινωνίας των πολιτών που αναλαμβάνουν δράση σε διεθνικό επίπεδο και εκείνων που παρά τον περιορισμό των δραστηριοτήτων τους στο εθνικό πεδίο, εξακολουθούν να θεωρούνται πολύτιμοι συνομιλητές στις διαδικασίες χάραξης πολιτικής στις Βρυξέλλες, με αποτέλεσμα να καλούνται προκειμένου να παρέχουν τις συμβουλές τους. Αυτό το αποτέλεσμα πρέπει να μελετηθεί σε μεγαλύτερο βάθος, καθώς εμπλέκεται στον τρόπο με τον οποίο ερμηνεύουμε τον διεθνικό ακτιβισμό, στρέφοντας την προσοχή μας στην ύπαρξη διαφορετικών αποχρώσεων διεθνικού ακτιβισμού και διαφορετικών τύπων οργανώσεων που δρουν στο διεθνικό επίπεδο. Ορισμένες από αυτές διευρύνουν το πεδίο τους εστιάζοντας σε υπερεθνικά ζητήματα και χώρους πολιτικής, ενώ άλλες ενδιαφέρονται περισσότερο για την κατάσταση στη χώρα τους, αλλά είναι σε κάθε περίπτωση έτοιμες να συμμετέχουν, σε περιπτώσεις ανάγκης, ή αν προσκληθούν σε διεθνικό επίπεδο. Στην πραγματικότητα, όταν συζητούσαμε με οργανώσεις της κοινωνίας των πολιτών για την εμπειρία τους από την εργασία σε διεθνικό επίπεδο, οι περισσότερες εξ αυτών αξιολογούσαν θετικά τη δράση τους εκτός συνόρων θεωρώντας την μια ευκαιρία για αμοιβαία ανταλλαγή γνώσης,

αλλά και έναν πρακτικό τρόπο ενδυνάμωσης της φωνής τους απέναντι στους φορείς χάραξης πολιτικής και σε άλλους εμπλεκόμενους. Επιπλέον, οι δραστηριότητες στο διεθνικό επίπεδο δείχνουν κάπως λιγότερο εκτεθειμένες στον ανταγωνισμό μεταξύ των οργανώσεων της κοινωνίας των πολιτών και ως τέτοιες, έχουν τη δυνατότητα να καλλιεργούν τη συνεργασία και την αμοιβαία υποστήριξη.

Εάν οι οργανώσεις της κοινωνίας των πολιτών δεν είναι σε θέση να διευκολύνουν και να ενισχύσουν τη διεθνική αλληλεγγύη, τότε οι πολιτικές θα πρέπει να παρέχουν περισσότερα κίνητρα και ευκαιρίες για μια δέσμευση τέτοιου τύπου. Μεταξύ αυτών περιλαμβάνονται τα εξής: παρακολούθηση των πρωτοβουλιών και των δραστηριοτήτων αλληλεγγύης σε διάφορες χώρες ώστε να διαπιστωθεί αν υπάρχουν χωρικές ανισότητες και πού είναι απαραίτητο να υπάρξει μεγαλύτερη στήριξη στις τοπικές οργανώσεις της κοινωνίας των πολιτών, τόσο σε οικονομικό όσο και σε οργανωτικό και συμβολικό επίπεδο, προκειμένου να δημιουργηθούν διεθνείς πλατφόρμες και δομές που θα συντονίζουν το έργο τους. Συγκεκριμένα, θα μπορούσαν να θεσπιστούν νομικά μέτρα προώθησης πραγματικά πανευρωπαϊκών οργανώσεων και συλλόγων. Δεν πρέπει να ξεχνάμε ότι οι σύλλογοι σήμερα μπορούν να ιδρυθούν μόνο σε επίπεδο εθνικού κράτους (δεν υπάρχει η έννοια του ευρωπαϊκού συλλόγου), που σημαίνει ότι κάθε συλλογικότητα που σχηματίζεται είναι υποχρεωμένη να συμμορφώνεται με τους εκάστοτε εθνικούς κανονισμούς και τα προγράμματα, ως προς τη φορολογική εξαίρεση, την οργανωτική δομή και τα προγράμματα χρηματοδότησης.

Συνοπτικά, οι οργανώσεις της κοινωνίας των πολιτών συνδέονται προς το παρόν άρρηκτα με το εθνικό κράτος, τους κανονισμούς του και τα ιδρύματα χρηματοδότησής του. Περισσότερες διεθνικές ή ακόμα και σε επίπεδο ΕΕ πλατφόρμες, για την προάσπιση και την ευαισθητοποίηση απέναντι στις πολιτικές,

αλλά και για έργα περισσότερο προσανατολισμένα στις υπηρεσίες, όπως η βοήθεια πρόσβασης στο κράτος πρόνοιας και σε υπηρεσίες παροχής βοήθειας σε είδος, θα ενθάρρυναν την πολιτική αλληλεγγύη πέρα από τα σύνορα του έθνους και θα προήγαγαν και θα καλλιεργούσαν περαιτέρω μια πολιτική δυναμική αμοιβαίας υποστήριξης σε όλη την Ευρώπη.

Παράμετροι έρευνας

Στην έρευνά μας για την αλληλεγγύη και την κοινωνία των πολιτών, αναλύσαμε συστηματικά τις οργανώσεις πολιτών σε οκτώ ευρωπαϊκές χώρες: τη Δανία, τη Γαλλία, τη Γερμανία, την Ελλάδα, την Ιταλία, την Πολωνία, την Ελβετία και το Ηνωμένο Βασίλειο. Από τη μελέτη, προέκυψαν εθνικές καθώς και διεθνικές εκθέσεις, με τη συγκέντρωση δεδομένων για τη διεθνική δραστηριότητα των οργανώσεων σε τρία κεντρικά θεματικά πεδία της αλληλεγγύης: τη μετανάστευση /άσυλο, την αναπηρία και την ανεργία. Η *κοινωνία των πολιτών* εννοιολογείται στη βάση τριών χαρακτηριστικών: α) τις οργανωτικές δραστηριότητες (εκδηλώσεις και εκστρατείες), β) τις οργανωτικές επίσημες δομές (το οικοσύστημα των συλλογικοτήτων) και γ) τις σχέσεις τους (τα πολιτικά και κοινωνικά τους δίκτυα). Διεθνικές είναι οι δραστηριότητες που επεκτείνονται εντός και εκτός της ΕΕ αλλά και στις χώρες της. Οι δυο αυτές κατηγορίες διακρίνονται αντίστοιχα.

Το πρώτο μέρος αυτού του πακέτου εργασίας εξέτασε τις δράσεις των οργανώσεων της κοινωνίας των πολιτών σε εθνικό επίπεδο. Η έρευνα περιελάμβανε 245 συνεντεύξεις με οργανώσεις από τις οκτώ προαναφερθείσες χώρες. Αυτές οι συνεντεύξεις χωρίστηκαν σε τρεις ομάδες, σύμφωνα με τους τρεις βασικούς θεματικούς τομείς αλληλεγγύης. Στο πρώτο μέρος, επιλέχθηκε μια μορφή ελεύθερων απαντήσεων σε ερωτήματα που είχαν ως στόχο την καταγραφή πληροφοριών από τους συνεντευξιαζόμενους σχετικά με τη συμμετοχή των οργανώσεων τους σε κοινές

εκδηλώσεις και εκστρατείες. Το δεύτερο μέρος των συνεντεύξεων εστίασε τόσο στη σύνθεση των οργανώσεων όσο και στο λειτουργικό τους αντικείμενο. Το τρίτο μέρος περιελάμβανε συνεργασία με τους συνεντευξιζόμενους έτσι ώστε να αναγνωριστούν οι σχέσεις των δικών τους οργανώσεων με άλλες οργανώσεις και με θεσμούς. Σε καθεμία από τις οκτώ χώρες, πραγματοποιήθηκαν 30 συνεντεύξεις, 10 συνεντεύξεις ανά θεματικό τομέα.

Στο δεύτερο μέρος αυτού του πακέτου εργασίας η ομάδα του προγράμματος TransSOL πραγματοποίησε συνεντεύξεις σε τρεις εκδη-

λώσεις και εκστρατείες γενικών θεμάτων σε διεθνικό επίπεδο, όπως στην πλατφόρμα Διεθνικής Κοινωνικής Απεργίας στο Λονδίνο τον Φεβρουάριο του 2017, την Ευρωπαϊκή Ημέρα Ατόμων με Αναπηρία στις Βρυξέλλες το Νοέμβριο του 2016 και στη συνεχιζόμενη μέχρι και σήμερα εκστρατεία αποποινικοποίησης της αλληλεγγύης που οργανώνεται από την Κοινωνική Πλατφόρμα, η οποία ασχολείται με τον άξονα μετανάστευση /άσυλο. Για καθεμία απ' αυτές τις διεθνικές δραστηριότητες, πραγματοποιήθηκαν 10 συνεντεύξεις, δηλαδή 30 συνεντεύξεις συνολικά.

Παράρτημα: Πίνακες

Πίνακας 1: Παροχή βοήθειας για πρόσβαση στο σύστημα πρόνοιας (%)

	Συχνά	Σπάνια	Ποτέ
Δανία	73	3	0
Γαλλία	61	15	9
Γερμανία	33	17	0
Ελλάδα	67	10	0
Ιταλία	90	7	0
Πολωνία	50	7	0
Ελβετία	33	13	7
Ηνωμένο Βασίλειο	56	6	0
Σύνολο	58	10	30

(N=245)

Πίνακας 2: Παροχή βοήθειας σε είδος (π.χ., σίτιση, στέγαση, ρουχισμός, κ.α.) (%)

	Συχνά	Σπάνια	Ποτέ
Δανία	27	10	63
Γαλλία	30	15	39
Γερμανία	10	13	73
Ελλάδα	43	27	30
Ιταλία	30	10	60
Πολωνία	37	10	53
Ελβετία	13	20	60
Ηνωμένο Βασίλειο	13	22	66
Σύνολο	25	16	56

(N=245)

Πίνακας 3: Πόσα άτομα (δικαιούχοι) έχουν λάβει υπηρεσίες το τελευταίο έτος; (%)

	Κανένας	Λιγότεροι από 100	Λιγότεροι από 500	Λιγότεροι από 1000	Περισσότεροι από 1000	ΔΓ/ΔΑ
Δανία	7	7	20	10	50	7
Γαλλία	0	18	15	9	55	3
Γερμανία	0	17	10	20	27	27
Ελλάδα	0	17	33	10	30	10
Ιταλία	0	7	23	13	53	3
Πολωνία	0	17	17	17	30	20
Ελβετία	0	17	20	3	37	23
Ηνωμένο Βασίλειο	0	6	25	9	41	19
Σύνολο	1	13	20	11	40	14

(N=245)

Πίνακας 4: Σε ποιες από τις παρακάτω γεωγραφικές περιοχές δραστηριοποιείται η οργάνωση/συλλογικότητά σας; (%)

	Τοπικά	Περιφερειακά	Εθνικά	ΕΕ	Διεθνικά*
Δανία	63,3	66,7	96,7	86,7	63,3
Γαλλία	69,7	75,8	81,8	57,6	57,6
Γερμανία	23,3	33,3	90	40	43,3
Ελλάδα	36,7	46,7	73,3	36,7	30
Ιταλία	76,7	66,7	76,7	50	56,7
Πολωνία	56,7	53,3	86,7	76,7	66,7
Ελβετία	50	63,3	66,7	43,3	33,3
Ηνωμένο Βασίλειο	81,3	56,3	62,5	40,6	37,5
Σύνολο	57,6	58	79,2	53,9	48,6

*Ο όρος «διεθνικά» εν προκειμένω αναφέρεται σε πράξεις ακτιβισμού εντός και εκτός της Ευρωπαϊκής Ένωσης (N=245)

Πίνακας 5: Τύπος πράξης σε γεωπολιτικό επίπεδο (%)

	Εθνική	Διεθνική*
Πολιτική εκπαίδευση πολιτών /ενίσχυση της ενημέρωσης	89	28
Υπηρεσίες προς μέλη (συμβουλευτική, υλική υποστήριξη, κ.α.)	81	14
Εκπροσώπηση συμφερόντων /ομάδων άσκησης πίεσης	79	36
Συμμετοχή σε νομικές διαβουλεύσεις /διεργασίες χάραξης πολιτικής	79	31
Κινητοποίηση μελών μέσω άμεσων ενεργειών	69	20
Συγκέντρωση χρημάτων	64	20
Υπηρεσίες προς άλλους (π.χ., πελάτες)	61	17
Κινητοποίηση μελών μέσω διαμαρτυριών/εκδηλώσεων	51	20

*Ο όρος «διεθνική» εν προκειμένω αναφέρεται σε πράξεις ακτιβισμού εντός και εκτός της Ευρωπαϊκής Ένωσης (N=245)

Πίνακας 6: Ποσοστό οργανώσεων της κοινωνίας των πολιτών για τις οποίες η εθνική και ευρωπαϊκή χρηματοδότηση είναι ουσιώδης για την επιβίωση (%)

	Χρηματοδοτήσεις εθνικών κυβερνήσεων	Χρηματοδοτήσεις Ευρωπαϊκής Ένωσης
Δανία	80	13
Γαλλία	45	36
Γερμανία	50	7
Ελλάδα	7	20
Ιταλία	27	10
Πολωνία	37	33
Ελβετία	37	3
Ηνωμένο Βασίλειο	13	9
Σύνολο	37	17

(N=245)

Πίνακας 7: Συμμετοχή οργανώσεων της κοινωνίας των πολιτών με συμβουλευτικό ρόλο σε διαδικασίες χάραξης πολιτικής σε διαφορετικά επίπεδα (%)

	Σύμβουλος ΕΕ	Εθνικός σύμβουλος	Υπο-εθνικός σύμβουλος
Δανία	17	80	40
Γαλλία	39	61	51
Γερμανία	53	53	30
Ελλάδα	33	53	60
Ιταλία	47	70	80
Πολωνία	63	77	60
Ελβετία	20	57	50
Ηνωμένο Βασίλειο	34	69	63
Σύνολο	38	65	54

(N=245)

Πίνακας 8: «Σύμφωνα με την εμπειρία σας, γιατί οι άνθρωποι συμμετέχουν στην οργάνωση;» (%)

	Για πολιτική υποστήριξη	Για οικονομική υποστήριξη	Για νομική/δικαστική υποστήριξη	Για κοινωνικές επαφές	Για παροχή βοήθειας σε ανθρώπους	Για να μοιραστούν πολιτικές ιδέες/ αξίες	Άλλο
Δανία	50	13	30	63	80	63	60
Γαλλία	58	27	33	73	67	64	49
Γερμανία	40	13	27	37	63	57	33
Ελλάδα	30	17	20	30	77	27	27
Ιταλία	17	0	23	47	70	73	37
Πολωνία	10	17	37	47	63	40	30
Ελβετία	57	37	13	20	40	53	27
Ηνωμένο Βασίλειο	22	9	22	44	47	62	38
Σύνολο	36	17	26	45	63	55	38

(N=245)